

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сучасному етапі істотним напрямом економічної політики є забезпечення сталого еколого-економічного розвитку промисловості, стратегія якого повинна передбачати використання комплексу ефективних підходів, інструментів, важелів та механізмів, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності галузі, забезпечать її еколого-економічне зростання та раціональне природокористування. Однак досі не розроблено ані показники, ані системи обліку, які б повною мірою відображали взаємодію економіки та навколишнього природного середовища. Для розв'язання цієї проблеми необхідно на промислових підприємствах налагодити системи бухгалтерського обліку з урахуванням екологічної складової.

В даний час вважаємо за необхідність проводити облік екологічного стану розвитку виробництва на промислових підприємствах, оскільки екологічні складові мають негативний вплив на стан навколишнього середовища та якісні показники виробленої продукції. Екологізація виробництва стимулює розвиток екологічного обліку, як дієвого інструменту управління еколого-економічними аспектами діяльності господарюючого суб'єкта.

Бухгалтерський облік має особливість відображати поточне здійснення господарських процесів, тобто він не виділяє екологічну інформацію, а тому однозначно визначити ефективність діяльності підприємства і його екологічних показників досить проблематично, оскільки вся наявна інформація знаходить своє відображення в загальних економічних показниках діяльності. Саме тому проблемно використовувати різні форми впливу на навколишнє середовище, тому що неможливо оцінити повноту та ефективність природоохоронної діяльності.

Відсутність інформації про екологічний облік створює проблеми для користувачів інформації про підприємство і стає досить проблематично планувати подальшу виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. В результаті цього на рахунках бухгалтерського обліку не враховуються екологічні витрати, пов'язані з цим операції, які є наслідком виснаження природних ресурсів і деградації середовища.

Досить проблемно і оцінити екологічні витрати, які відображають зміни якості навколишнього середовища, екосистем, втрату біологічного різноманіття та інші екологічні послуги.

Причинами, які спонукали до необхідності виникнення і здійснення екологічного обліку є наступні:

- збільшились витрати на природоохоронну діяльність у багатьох країнах;
- жорсткість природоохоронного законодавства;
- формування нових переваг споживачів інформації з екологічних питань.

Відповідно до нових підходів бухгалтерський облік повинен об'єднати у собі процес ідентифікації, виміру і комунікації екологічної інформації. Це дозволить внутрішнім користувачам приймати управлінські рішення, які б гарантували запобігання екологічним ризикам; зовнішнім користувачам – отримати інформацію про діяльність підприємства у природоохоронній сфері.

Раціональна організація обліку екологічних витрат є системою елементів і засобів оптимальної побудови облікового процесу з метою отримання і надання достовірної, оперативної, аналітичної і якісної інформації для управління екологічними витратами й контролю за використаними ресурсами у сфері охорони навколишнього середовища.

Завдяки раціональній організації обліку екологічних витрат формується інформаційна база для комплексного аналізу екологічних витрат, ефективного управління екологічними витратами і природоохоронною діяльністю, достовірні статистичні показники діяльності підприємств у сфері охорони навколишнього природного середовища.

У зв'язку з цим є актуальними та потребують вдосконалення такі питання:

- підвищення якості екологічної інформації;
- забезпечення практичного зв'язку між екологічною і фінансовою звітністю.

Облікова політика підприємства є сукупністю принципів, методичних прийомів, способів, процедур організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, обраних виходячи із встановлених вимог та особливостей його діяльності, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності. Облікова політика відповідає соціальним, економічним та екологічним інтересам підприємства, регіону і держави, забезпечувати захист прав та інтересів власників.

Для забезпечення відособленого та повного планування та обліку витрат на природоохоронну діяльність необхідно на рівні відповідних міністерств та відомств скласти чіткий та деталізований типовий класифікатор устаткування, пристосувань та робіт, а також витрат, що належать до природоохоронної діяльності. При цьому обов'язковим є врахування специфіки промислового виробництва.

Класифікатор має бути складений відповідно до структури витрат на природоохоронну діяльність з розподілом за видами діяльності; напрямом витрат на природоохоронну діяльність; за територіями розташування підприємства тощо. На його основі на підприємстві необхідно провести ретельну інвентаризацію устаткування і споруд та розробити більш конкретизований перелік основних засобів і робіт, що повністю або частково належать до природоохоронної діяльності.

Отже, для раціональної організації екологічного обліку на промислових підприємствах вважаємо за доцільне впровадити певні заходи:

1. Включити в додаток до Наказу підприємства “Про облікову політику” ряд питань, які стосуються екологічних витрат, а саме:

- види екологічних витрат, що формуються на підприємстві, джерела їх формування, обсяг;

- документи, відповідно до яких формуються екологічні витрати;
- основні види операцій щодо руху екологічних витрат;
- порядок формування та використання коштів на екологічні витрати за звітний період;
- документи, що обґрунтовують формування та використання екологічних витрат протягом звітного періоду;
- перелік осіб, відповідальних за здійснення облікового забезпечення відносно екологічних витрат;
- перелік осіб, які мають повноваження приймати рішення щодо формування певних екологічних витрат;
- процедури поточного контролю за формуванням і використанням коштів на екологію;
- порядок проведення інвентаризації відходів і стану екологічних зобов'язань;
- склад і зміст внутрішньої звітності щодо екологічних витрат.

Відповідно пропонуємо виділяти такі елементи облікової політики: перелік екологічних витрат, можливих до формування підприємством; порядок їх формування; цільове використання та ліквідація екологічних витрат; документальне оформлення; інвентаризація; відповідальність за правильність формування і використання; внутрішня звітність щодо екологічних витрат

2. Розробити рахунки витрат на природоохоронну діяльність за вказаним розподілом, а в первинні документи внести відповідні реквізити;

3. Сформувані системи документування і документообігу операцій з обліку екологічних витрат;

4. До посадових інструкцій помістити вказівки стосовно дій кожної посадової особи, що зайняті в процесі обліку і аналізу сукупних екологічних витрат. Посадові інструкції працівників бухгалтерії, розроблені головним бухгалтером, повинні включати обсяг роботи, який мають виконувати бухгалтери секторів обліку екологічних витрат;

5. Впровадження законодавчих актів, що регулюватимуть облікову діяльність в галузі екології.

Запропоновані рекомендації з формування облікової політики підприємства у свою чергу нададуть підприємству:

- можливість визначати, планувати, нормувати, контролювати й аналізувати витрати на природоохоронну діяльність;

- стане передумовою поглибленого вивчення фінансових результатів від природоохоронної діяльності і визначення впливу цих витрат на ефективність підприємства та ціну продукції в основних видах діяльності, які найбільше забруднюють довкілля, в тому числі, у промисловості;

- полегшить проблему визначення ефективності природоохоронної діяльності промислового підприємства та витрат на неї, а також оцінки економічного збитку, що завдає суспільству забруднення навколишнього середовища;

- дозволить оцінити вплив природоохоронної діяльності та витрат на неї на формування кінцевих показників господарської діяльності підприємства; дозволить налагодити систему внутрішньовиробничих відносин між окремими підрозділами підприємства.

Отже можна зробити висновок, раціональна організація обліку екологічних витрат надасть промисловим підприємствам можливість повно і об'єктивно враховувати екологічні аспекти їхньої діяльності, що в свою чергу, дозволить своєчасно розпізнавати ризики виникнення надмірного антропогенного впливу на навколишнє середовище, своєчасно приймати запобіжні заходи, визначаючи таким чином, екологічність траєкторії розвитку підприємства.

У цілому метою екологічного обліку є відображення екологічних впливів кожного підприємства і порівняння їх з екологічними стандартами. Адекватне врахування екологічних аспектів діяльності підприємства і відображення їх у звітності забезпечить користувачів інформацією, необхідною для прийняття оптимальних управлінських рішень, дасть змогу певною мірою врахувати ризики та реалізувати шанси екологічно свідомого управління підприємством.